

Αθήνα, 8 Μαρτίου 1996

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

για τον νόμο «περί ευθύνης Υπουργών»

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Η ποινική ευθύνη των υπουργών εκκρεμεί, ως γνωστόν, στη συζήτηση για την αναθεώρηση του Συντάγματος. Εφόσον η σχετική διαδικασία τελεσφορήσει, θα θεσπισθεί νέο πλαίσιο για την οργάνωση του θεσμού. Συνεπώς, το προτεινόμενο σχέδιο έχει ίσως «μεταβατικό» χαρακτήρα.

2. Η ρύθμιση του θεσμού πρέπει να επιχειρηθεί αφενός με νόμο και αφετέρου, ενόψει της αρχής της αυτονομίας της Βουλής, με τον Κανονισμό της. Το σχέδιο που σχολιάζεται αναφέρεται αποκλειστικά στην αρμοδιότητα του κοινού νομοθέτη.

3. Το ζήτημα έχει απασχολήσει κατ' επανάληψη την Κυβέρνηση. Σχετικά νομοσχέδια είχαν επεξεργαστεί όλοι οι διατελέσαντες Υπουργοί Δικαιοσύνης (Γ. Κουβελάκης, Αν. Πεπονής και Ι. Ποττάκης). Επίσης, σχετική πρόταση νόμου έχει υποβάλει η Ν.Δ.

4. Τα νομοσχέδια της Κυβέρνησης υιοθετούν, στα βασικά ζητήματα, τις ίδιες κατά κανόνα επιλογές. Σημαντικές είναι αντίθετα οι διαφορές που παρουσιάζονται μεταξύ του εξεταζομένου νομοσχεδίου και της πρότασης της Ν.Δ. (βλ. σχετικά τον συνημμένο πίνακα).

Β. ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

1. Ορθά καταργούνται τα ιδιώνυμα αδικήματα που προβλέπει το ν.δ. 802/71.

2. Το χρονικό πλαίσιο εντός του οποίου είναι δυνατή η άσκηση ποινικής δίωξης είναι δυνατόν να προσδιορίζεται αφενός με κανόνες που αναφέρονται στην παραγραφή των αδικημάτων και αφετέρου με κανόνες που αναφέρονται στην κίνηση της ποινικής δίωξης. Την πρώτη λύση υιοθετεί το σχέδιο νόμου, ενώ την δεύτερη κατά βάση η πρόταση της Ν.Δ. Άνκαι στις δύο περιπτώσεις οδηγούμαστε - με επιμέρους βέβαια διαφοροποιήσεις - στο ίδιο αποτέλεσμα, ορθότερη είναι η πρόβλεψη αμιγώς δικονομικών διατάξεων και όχι διατάξεων ουσιαστικού ποινικού δικαίου, όπως αυτές της παραγραφής.

Υπό την έννοια αυτή, θα μπορούσαν να ισχύσουν εντροκειμένω, και για λόγους ισοπολιτείας, οι διατάξεις του Π.Κ. για την παραγραφή (παραγραφή πλημμελημάτων στην πενταετία, κακουργημάτων στην εικοσαετία). Επειδή πάντως στην περίπτωση κακουργήματος θα διατηρούνταν επί μακρόν η εκκρεμότητα, θα έπρεπε να προβλεφθεί η άσκηση ποινικής δίωξης με αυξημένη πλειοψηφία (π.χ. 2/3 του όλου αριθμού των βουλευτών) μετά την παρέλευση ορισμένου χρόνου (π.χ. 5 χρόνια από τη λήξη της βουλευτικής περιόδου κατά την οποία τελέσθηκε η πράξη).

3. Η επικέντρωση της προανακριτικής και της ανακριτικής διαδικασίας σε όργανα της Βουλής παρουσιάζει το πλεονέκτημα της απλότητας, δεν διευκολύνει όμως την δημιουργία των πρόσφορων όρων για την αναζήτηση της αλήθειας. Το σχέδιο κινείται στο πλαίσιο της πρώτης αντίληψης, αποκλίνοντας από παραδεδομένες εγγυήσεις που προσιδιάζουν στην ποινική δίκη. Γι' αυτό πρέπει να αντιμετωπισθεί το ενδεχόμενο άρθρωσης της σχετικής διαδικασίας σε δύο φάσεις, αφενός στη Βουλή και αφετέρου στον ανακριτή και το δικαστικό συμβούλιο.

Ως προς το ζήτημα αυτό οι απόψεις στην επιστημονική και την πολιτική συζήτηση διχάζονται. Κατά μία άποψη, την οποία ακολουθεί το σχέδιο και η οποία κινείται στο πλαίσιο των ορισμών του άρθρ. 86 Συντ., η άσκηση της σχετικής αρμοδιότητας πρέπει να εξελίσσεται αποκλειστικά και μόνο στους κόλπους της Βουλής. Κατά την άλλη, που υιοθετείται στην πρόταση της Ν.Δ., επιτρέπεται η συνάρθρωση και ο επιμερισμός της σχετικής αρμοδιότητας μεταξύ αφενός της Βουλής και αφετέρου του ανακριτή και του δικαστικού συμβουλίου. Ως την αντιμετώπισή του με την αναθεώρηση τους Συντάγματος, είναι δύσκολο να αποφανθεί κανείς με τα σημερινά δεδομένα εάν η δεύτερη λύση συμβιβάζεται με την βούληση του συντακτικού νομοθέτη.

4. Η απαιτούμενη πλειοψηφία για την παραπομπή προκαλεί εύλογα έντονο προβληματισμό. Σχετικά προβάλλουν τρεις εκδοχές: α) απόλυτη πλειοψηφία, β) αυξημένη πλειοψηφία των 3/5 του συνολικού αριθμού των βουλευτών, και γ) μεταβλητή αυξημένη πλειοψηφία, όπως π.χ. προσδιορίζεται στο άρθρο 9 παρ. 2 του σχεδίου. Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε λύσης είναι προφανή, προσδιορίζουν δε τους θεσμικούς και πολιτικούς όρους για τη λήψη μιας απόφασης με μείζονα σημασία. Η μέριμνα του σχεδίου, να εξασφαλισθεί οπωσδήποτε μία - κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων - εξαιρετικά μεγάλη πλειοψηφία - στη διαμόρφωση της οποίας πρέπει οπωσδήποτε να συμβάλλει και ένας ικανός αριθμός βουλευτών της αντιπολίτευσης - δυσχεραίνει υπέρμετρα τη λήψη απόφασης.

5. Άνκαι η υποστήριξη της κατηγορίας από βουλευτές δεν είναι άμοιρη προβλημάτων, φαίνεται να είναι επιβεβλημένη εν όψει των ορισμών του άρθρ. 86 Συντ. Συνεπώς, η εκπροσώπηση από εισαγγελικό λειτουργό, όπως προβάλλει στην πρόταση νόμου της Ν.Δ., φαίνεται να αντίκειται προς το Σύνταγμα.

6. Από δικαιοπολιτική άποψη έχει συζητηθεί διεξοδικά το πρόβλημα της από κοινού παραπομπής υπουργού και συμμετόχων. Σοβαρά επιχειρήματα έχουν αναπτυχθεί και για τις δύο εκδοχές. Η συστηματική άρθρωση της παραπομπής και της εκδίκασης της υπόθεσης στη χώρα μας, εν όψει του άρθρ. 86 Συντ. - αλλά και της εγγύησης του φυσικού δικαστή για τους συμμετόχους (άρθρ. 8 παρ. 1 Συντ.) - φαίνεται πάντως να επιβάλλει τον χωρισμό της δίκης.

Γ. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΑΣΟΚ ΚΑΙ Ν.Δ.

α) ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

1. Προβλεπόμενα αδικήματα.
2. Εξομοίωση της έννοιας «υπουργός» με την έννοια «υπάλληλος» του Π.Κ.
3. Άρση ακαταδίωκτου του υπουργού-βουλευτή με την ίδια διαδικασία.
4. Πρόβλεψη περιορισμού του δικαίωματος εξαίρεσης, ώστε να εξασφαλίζεται η νόμιμη συγκρότηση του Ειδικού Δικαστηρίου.
5. Δυνατότητα δίκης «ωσει παρόντος» του απόντος κατηγορουμένου.

β) ΔΙΑΦΟΡΕΣ

ΠΑΣΟΚ

1. Δεν επιβάλλεται στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων για πλημμέλημα.
2. Παραγραφή τετραετής από την λήξη της βουλευτικής περιόδου.
3. «Ανάκριση» από δωδεκαμελή **επιτροπή της Βουλής**.
4. **Χωριστή** διαδικασία ανάκρισης και εκδίκασης υποθέσεων συμμετόχων.

Ν.Δ.

1. Επιβάλλεται στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων για ποινή άνω της διετίας.
2. Παραγραφή πενταετής από την λήξη της βουλευτικής περιόδου.
3. «Ανάκριση» από πενταμελές **Δικαστικό Συμβούλιο**.
4. Κοινή διαδικασία ανάκρισης και εκδίκασης υποθέσεων συμμετόχων (με δυνατότητα πάντως χωρισμού).

5. Η Βουλή αποφασίζει την παραπομπή στο ακροατήριο.

6. Κατηγορούσα αρχή στη δίκη: τρεις **βουλευτές - κατήγοροι**.

7. Ορισμός της δικασίμου: 40-60 ημέρες από τη λήψη του εγγράφου για την παραπομπή.

8. Δυνατότητα **μόνον** για αίτηση επανάληψης διαδικασίας.

5. Το Δικαστικό Συμβούλιο αποφασίζει την παραπομπή στο ακροατήριο.

6. Κατηγορούσα αρχή στη δίκη/ο Εισαγγελέας του Α.Π.

7. Ορισμός της δικασίμου: 30-60 ημέρες από την κλήρωση των μελών του Δικαστηρίου.

8. Δυνατότητα για αιτήσεις:

α) ακύρωσης της διαδικασίας

β) ακύρωσης της απόφασης

γ) επανάληψης της διαδικασίας

Πρόσθετες ρυθμίσεις:

- Ρητή μνεία για το ανεπηρεάστο της ποινικής ευθύνης από την διαδικασία εκλογών.

- Γενική ρήτρα εφαρμογής του Π.Κ.

- Δυνατότητα επιβολής ποινών τάξεως κατά την δίκη.

- Ένταλμα σύλληψης και κράτηση υπουργού **μόνον** για την περίπτωση κακουργημάτων.